

| Eksperiment na Savi

SAŠA ŠIMPRAGA 1. RUJNA 2025.

IZDVOJENO, PLANET ZEMLJA

Ove godine obilježava se pola stoljeća od prve izložbe-akcije onoga što će u povijest ući kao *Grupa šestorice autora*, jedne od najvažnijih neoavangardnih umjetničkih pojava u hrvatskoj umjetnosti 20. stoljeća. Ta prva izložba-akcija dogodila se na prostoru tada zapuštenog, ali živahnog starog savskog kupališta. Kupanje u Savi tada već odavno nije bila opcija zbog zagađenosti rijeke, no drvena struktura starog kupališta s kabinama i sunčalištima služila je, unatoč propadanju, sve do požara nakon kojega je izbrisano to zaštićeno kulturno dobro.

S propašću i gašenjem industrije koja je zagađivala rijeku Savu uzvodno od Zagreba i protokom vremena, rijeka Sava je postala čišća, a može li se u Savi u Zagrebu kupati ili ne, nije nužno u direktnoj vezi s time treba li ili ne oživjeti gradsko

kupalište. Možda baš na autentičnoj lokaciji, samo s izmijenjenim programom i oblikovanjem.

Povijest organiziranog kupanja u Savi u Zagrebu ima stoljetni kontinuitet. Gradska su kupališta pritom mijenjala lokacije, a uglavnom su bila koncentrirana u zoni Tromostovlja. Ono najveće i najpoznatije nalazilo se sa sjeverne strane rijeke neposredno uzvodno od Jadranskog mosta. Taj je prostor i danas prazan, a odnedavno i ispunjen novozasađenim stablima pa je ploha nekadašnjeg sunčališta, zadnji trag kupališta, time također nestala, ali i možda naznačila mogući novi smjer.

Iskustva mnogih europskih gradova pokazuju trend povratka rijekama, što uključuje i povratak gradskih riječnih kupališta. Od Münchena gdje je renaturalizirana rijeka Isar (na kojoj se može čak i surfati i to kroz cijelu godinu), do Pariza koji od Olimpijskih igara omogućuje kupanje u Seni. Neki su gradovi čitavo vrijeme zadržali kontinuitet kupanja u svojoj rijeci, poput Züricha. U Zagrebu, onda kad je Sava prestala biti dovoljno čista, prestala je i tradicija kupanja u rijeci, a kupališta preselila na neka od gradskih jezera. Kasnija transformacija riječnih obala još je više udaljila mogućnost kupanja u Savi. Ipak, atraktivnost rijeke kao gradske teme koja uključuje i nekakvu mogućnost kupanja, plaže ili kontakta s vodom uvijek je prisutna. U novim okolnostima jedno od ključnih pitanje je ono suvremenog koncepta takve rekreacijske infrastrukture, a jedna od varijanti za nekadašnje savsko kupalište je eksperiment koji temu podastire u formi specifičnog parka. Naime, vraćati kupalište točno kakvo je bilo nema smisla, iako su takvi planovi postojali.

Kupanje na Seni u Parizu

Izgradnja nekog novog, suvremenog, pa i „avangardnog“ „drvenog grada“ negdje na mjestu staroga ostvara mogućnost žarišne točke koja bi bila vezana uz okretište/ **Savski trg** i koja bi mogla nuditi neki tip (nove) atrakcije na ili uz rijeku. U prilog lokaciji ide postojeći niz ugostiteljskih objekata uz Jarunsku ulicu pa mjesto već i funkcionira kao zona zabave. Oslanjajući se na prošlost i izborom materijala, otvara se prostor za jednostavne strukture integrirane u prostore zelenila. Takvo zdanje moglo bi, ali i ne mora, imati neke komercijalne sadržaje, kao što su kafići, što garantira održivost, ali ponajviše nekomercijalne sadržaje koji bi osiguravali javni interes i zanimljivost. Potencijalna atraktivnost mjesta pritom ne bi bila samo u sadržaju, već kombinaciji povijesti, riječne obale, sadržaja i oblikovanja ambijenta. Otvorene i javne drvene terese i platforme, možda i neki tip sportske infrastrukture, ukomponirane u zeleni ambijent novog parka uz nasip i Savu tako bi ispunjavale i neke od klimatskih standarda za grad 21. stoljeća. Kako su tema odmor, rekreacija, kupanje i sunčanje, i tu bi prošlost mogla poslužiti kao inspiracija pa je jedna od opcija otvaranje mogućnosti boravka – ne nužno kupanja – i na samoj rijeci kroz

model flosova tj. plutajućih drvenih platformi koje su umetnute u rijeku, a služile su kao odmorišta, sunčališta i ograde bazena. Po istom modelu na rijeci bi se moglo prošetati ili sjesti. Takve strukture mogle bi služiti i veslačima. U za Zagreb ipak vjerojatno nerealnim scenarijima, drvene platforme koje bi povezivale nasip s rijekom mogle bi voditi i do **plutajućeg bazena** s vodom iz vodovoda, bilo na lokaciji starog kupališta, bilo na dijelu nizvodno od Savskog mosta. Takav bazen mogao bi biti ljetna atrakcija, u razdoblju kad Sava nije posebno sklona naplavljivanju.

Povijesnoj lokaciji kroz format novog parka s elementima suvremene arhitekture izvedene u drvu i u pejzažu parka moglo bi se pristupiti putem javnog arhitektonsko-urbanističkog natječaja. Takav pristup ide na ruku i bržoj realizaciji, koju na neki način garantira mali obuhvat i jednostavnost strukture i materijala. Grad Zagreb općenito može dobiti puno kroz seriju mini natječaja tog tipa za različite lokacije: ne samo na Tromostovlju, već po cijelom gradu, a jedan treba biti prvi.

Serijal „Abeceda obale“ objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije na temelju provedenoga Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti.

U okviru serijala dosad objavljeno:

Prva obala

Trg nije mjesto

Sredina mosta

arhitektura Grad Zagreb rijeke urbanizam

Saša Šimpraga